

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. május 4.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2020. május 4. 9:00

**I. SZÖVEGÉRTÉS
ÉS
ÉRVELÉS VAGY GYAKORLATI
SZÖVEGALKOTÁS**

Időtartam: 90 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

90 perc áll rendelkezésére ahhoz, hogy megoldja a **szövegértési feladatsort** és megírja az egyik rövid **fogalmazási feladatot**. Ügyeljen arra, hogy idejét arányosan ossza meg a szövegértés és a fogalmazás között (például 60 perc – 30 perc)!

Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót / szavakat húzza át, a helyesnek vélt szót / szavakat pedig írja le újra!

Szövegértés

Olvassa el figyelmesen a szöveget, majd a kérdéseket!

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon!

Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

A két feladat közül az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, fogalmazványt, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól! (Húzza át a vázlatot, fogalmazványt!)

Fogalmazása 120-200 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

SZÖVEGÉRTÉS

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

Tevan Andor: A könyv születése

(1) Gondoljuk csak el, milyen nehéz volna, ha kedvenc olvasmányainkat, a *Don Quijotét*, a *Szent Péter esernyőjét*, a *Tündérkertet*, a *Háború és békét* papirusztekercsekről¹ kellene olvasnunk. Nem csaphatnánk a hónunk alá, hogy ott és akkor olvassuk, ahol és amikor kedvünk tartja. Nem vihetnénk magunkkal a szabadba vagy utazásra, mert a tekercs kitergetéséhez alkalmas olvasóasztal kell. Nem hódolhatnánk annak a rossz szokásunknak sem, hogy ágyban olvassunk, mert a tekercs erre aztán valóban nem alkalmas. (...) Az ókori népek évezredek át még csak nem is gondolhattak arra, hogy a könyv alakján változtassanak. A papiruszlapok törékenyek és merevek voltak, nehezen lehetett őket hajtogatni, más anyagra volt szükség.

(2) A legenda szerint II. Eumenész (Kr. e. 197–151) pergamoni² király udvarában összehívatta tudósait, akik végül is megtalálták azt az anyagot, amellyel a papirusztekercseket pótolni lehet. A tudósok tanácsára a király elrendelte, hogy a bőrcserzők, a tímárok bőrből készítsenek olyan hárttyákat, amelyeket könyvek írásához lehetett használni. A valóság az, hogy a pergament a Kr. e. 2. században sokfelé használták Kis-Ázsiában. Borjú-, kecske- és juhbőrből valóban sikerült vékony, hajlékony, sárgásfehér színű lapokat előállítani oly módon, hogy a lenyúzott bőrt napokon keresztül meszes vízben áztatták, majd a megpuhult szörzetet és húst lehúzva, a bőrt egy arra alkalmas kereten kifeszítették, és száradás után éles késsel mindkét oldalát lekaparták és habkővel csiszolták. Ezekről a hárttyákról kiderült, hogy könyvkészítésre sokkal jobban megfelelnek, mint az addig használt papirusz. Vágni, hajtogatni lehetett, s ellenálló képességük is sokszorososan felülmúlta a papiruszét.

(3) A pergamoniak a pergament is tekercesbe göngyölítették. Csak később ébredtek tudatára, hogy hajtogatva sokkal célszerűbb és kezelhetőbb könyveket lehet készíteni. Ezt az új anyagot Pergamon városáról, ahol először gyártották, pergamennek nevezték el, és ma is ezen a néven ismerik. Az új könyvanyagok célszerűsége hozta létre a kódexeket, amelyek már a mai értelemben vett könyvek alakját mutatják. A kódexnek igen nagy előnyei vannak a tekerccsel szemben. Először is a pergamen mindkét oldalára írhattak, s ezzel jelentékeny anyagot és helyet takarítottak meg. Azonkívül sokkal tartósabbnak és külső behatásokkal szemben sokkal ellenállóbbnak bizonyult. A kódexek a Kr. e. 1. században tűntek fel, s a Kr. u. 4. században már általánossá váltak.

(4) A szövegek másolása a középkorban már nem a rabszolgák dolga volt, mint az ókorban a rómaiaknál, hanem a kolostorokban élő szerzeteseké. Később nemcsak szerzetesek, hanem világi emberek is foglalkoztak kódexírással, mégpedig vagy ők maguk vállalták el egy-egy könyv elkészítését, vagy pedig valamelyik gazdag könyvgyűjtő szolgálatába léptek. Az első kolostori másológyműhelyek Itáliában létesültek, ahol a Benedek-rendi szerzetesek reggeltől napestig szigorú fegyelem alatt, dolgozóasztaluk mellett másolták a Bibliát és más szent könyveket.

¹ Papirusz: növényi rostokból – elsősorban a papiruszszásból – készített, írásra alkalmas felületű anyag.

² Pergamon: ókori görög város Kis-Ázsia északnyugati partvidékén, maradványai a mai Törökország területén találhatóak.

(5) A másolóműhely vezetője, a scriptuarius osztotta ki a scriptoroknak, vagyis a másolóknak a munkát, akik a nagyobb alakú kódexekben két hasábra osztva írták a szöveget. A lapszámzás még ismeretlen volt, ehelyett minden oldal aljára odaírták a következő oldal kezdőszavát, ezt a szót custosnak, őrszónak nevezték. (...) Ezután a rubricator munkája következett, aki vörös tintával (...) megjelölte minden bekezdés első betűjét, (...) s az eléggé nagy számú belső iniciálékat is belerajzolta a sorokba. (...) Ezután a miniator munkája következett, aki a könyv vagy fejezet kezdőbetűjét, az iniciálét rendszerint piros színnel, díszes kivitelben rajzolta meg. Az erre a célra használt festék a minium volt, innen származik a miniator elnevezés is. A piros vagy kék színű kezdőbetűkbe ezután finom kis képecskéket, miniatúrákat festettek bele. Ez sokszor még a miniator munkája volt.

(6) A kódexeket mind díszesebbé igyekeztek tenni, s néha a sorok közé is kerültek apró díszecskék. Szokásos volt, hogy a pergamenlapokat is megfestették, vörös színűre, a lapokra aztán arany meg ezüst betűkkel másolták rá a szöveget. A másoló szerzetesek odaadó munkájának eredményeképpen a kódex valóságos műtárgy lett, amelyet tulajdonosa mérhetetlenül nagy becsben tartott, és ezért láncokkal a polchoz láncoltatott, hogy valamiképp lába ne keljen. Ezeket a könyveket „libri catenati”-nak (megláncolt könyveknek) nevezték. A temérdek gonddal és művészettel kiállított kódexlapokhoz megfelelő művészi kötés is kellett. (...) A fatáblából készített fedelet rendszerint pergamennel vagy más nemes bőrrel vonták be, s a bevont táblát arany vagy ezüst díszítésekkel, mesteri ötvösmunkákkal látták el. A díszekbe még drágaköveket, ametisztet, rubint, zafírt is belefoglaltak.

(7) Nagy uralkodónk, Mátyás király (uralkodott 1458–1490) Corvina könyvtára világhírű volt a maga idejében, 2000-2500 kódexével jelentős helyet foglalt el a 15. századi európai könyvgyűjtemények sorában. A Bibliotheca Corvinianát nemcsak a kéziratos kötetek száma, de azok tartalmi gazdagsága tette olyan jelentőssé. Mátyás az 1464-ben történt megkoronáztatása utáni esztendőben kezdte gyűjteni könyvtára darabjait, megbízást adva embereinek, hogy az akkor ismeretes kéziratlelő helyeken minden jelentékeny kéziratot felvásároljanak vagy lemásoltassanak részére. A gyűjtés valójában 1476-tól vett nagyobb lendületet, Beatrix nápolyi királyleánnyal kötött házassága idején, amikor kiváló olasz humanisták,³ írók és költők vendégeskedtek állandóan a budai udvarban.

(8) Mátyás, hogy könyvszükségletét ki tudja elégíteni, Budán – egyes források szerint – királyi könyvmásoló-festő és könyvkötő műhelyt állított fel, ahol állítólag időnként harminc idegen nemzetiségű könyvmásoló és díszítő is dolgozott, ugyanakkor Firenzében is öt nagynevű miniatort foglalkoztatott.

(9) A „Bibliotheca Corviniana” a budai várpalota külön épületrészeiben, az erre a célra díszesen átalakított két egymásba nyíló termet foglalt el, a falak mentén húzódó polcokon feküdtek a könyvek, amelyeket díszes függönyök óvtak a portól, a kutatók számára asztalok szolgáltak. Itt vitatkozott a király kedvenc humanistáival. Mátyás könyvtára igazi humanista könyvtár volt, amelyben egyaránt helyet foglaltak az ókori remekírókon kívül a latin egyházatyák és humanisták munkái, így Horatius, Vergilius, Boccaccio, Dante művei, valamint filozófiai, természettudományi, hadászati és építészeti munkák is.

(10) A hitelesnek elismert Corvina-kötetek címlapjain mindenütt fellelhető Mátyás hollós címere vagy Beatrix címere, s egyik-másiknak keretdíszében Mátyás és Beatrix képmása is, de a feketésbarna és vörös, kézi aranyozással dúsan díszített kecskebőr kötéses könyvek tábláin is ott van a hollós címer vagy Magyarország és Csehország préselt címerképe. A legjobb mesterek készítette kötések fényűző volta semmiben sem maradt alatta a könyvek belső díszítésének. A kötések tábláit zománcozott vagy aranyozott címeres kapsok tartották össze.

Tevan Andor: *A könyv évezredek útja*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1973. 40-48. A feladathoz igazított szöveg.

³Humanista: a reneszánsz (14-16. század) szellemi háttéréül szolgáló humanizmus híve; a reneszánsz korban a művelt írókat, művészeket, különösen a főként ókori irodalommal, művészettel foglalkozó tudósokat nevezték így.

1. A szöveg első bekezdése többféle nyelvi-retorikai eszköz segítségével irányítja az olvasó figyelmét.

a) Idézzon az első bekezdés szövegéből olyan elemeket, amelyek a megjelölt retorikai célt szolgálják!

- Három olyan igealak, amely az olvasót a gondolatmenet részévé teszi:

- Két olyan ismerős helyzet, amely közelebb hozza a szöveg témáját az olvasóhoz:

2 pont	
--------	--

b) Mi a funkciója annak, hogy az első bekezdés 2., 3. és 4. mondata ugyanazzal a szóval kezdődik (*Nem...*)? Válasza két érdemi közlést tartalmazzon!

2 pont	
--------	--

2. Az 1-3. bekezdés alapján fogalmazzon meg három mondatot, amelyben különböző tulajdonságaik, jellemzőik alapján bemutatja a pergamen előnyeit a papirusszal szemben! Ügyeljen a nyelvhelyességre!

- _____

- _____

- _____

4 pont	
--------	--

3.

a) Idézzon a 2. és a 8. bekezdésből 2-2 olyan szót, kifejezést, amely – az „egyes források szerint” megállapításon kívül – erősíti, illetve gyengíti az adott mondat tartalmának megbízhatóságát!

- a megbízhatóságot erősítő szavak, kifejezések:

- a megbízhatóságot gyengítő szavak, kifejezések:

2 pont	
--------	--

b) Az 5. bekezdés több olyan latin szót is tartalmaz, amelynek jelentését a szöveg magyarul is megadja, megmagyarázza. Miért szerepel a szövegben latinul és magyarul is ugyanannak a jelenségnek a megnevezése? Egy-egy, lényegében különböző okot említsen!

1. A latin kifejezés szerepe: _____

2. A magyar megfelelő szerepe: _____

2 pont	
--------	--

4. Egészítse ki a pergamen előállításának folyamatát leíró szöveget a 2. bekezdés alapján!

1. _____

2. a lenyúzott bőrt napokon keresztül meszes vízben áztatták

3. _____

4. a bőrt egy erre alkalmas kereten kifeszítették

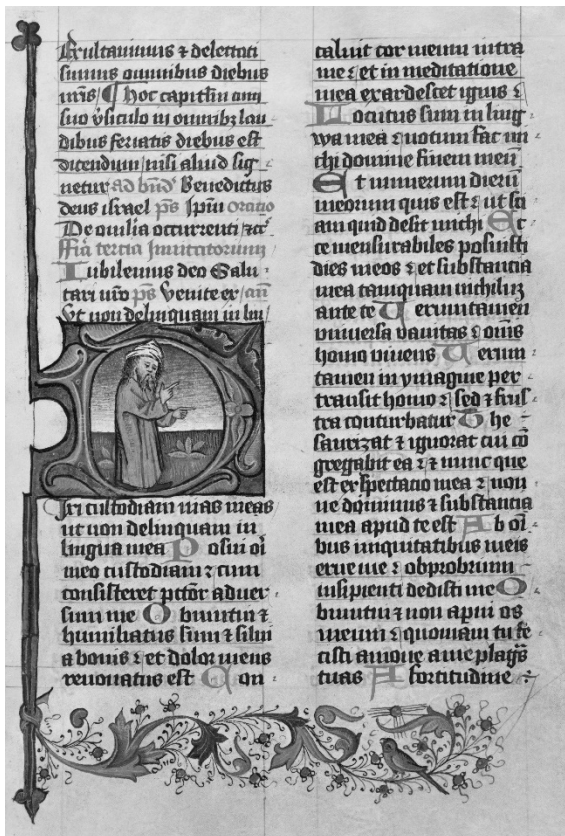
5. _____

6. a kiszáradt bőrt habkővel csiszolták

7. elkészült a hajlékony, sárgásfehér színű lap / vágható, hajtogatható hártványok jöttek létre

3 pont	
--------	--

5. a) Azonosítsa a képen a kódexoldal jellemző vonásait! Válaszában három, a szövegben előforduló jellemző jegyet említse! (5, 6)

- _____
- _____
- _____

forrás: <https://www.e-codices.ch/en/bcj/0022/52r/0/Sequence-1498>

3 pont	
--------	--

b) A kódexek általános tulajdonságait a Corvinák esetében is megfigyelhetjük. A táblázat kitöltésével mutassa be, hogy a kódexek általános sajátosságai milyen konkrét jellemzők révén érvényesülnek a Corvinák esetében! A szöveg alapján minden üres cellába egy pontosan meghatározott válaszelemet írjon! (8, 9, 10)

A kódexek általános jellemzői	A Corvinák konkrét jellemzői
„A fatáblából készített fedelet rendszerint pergamennel vagy más nemes bőrral vonták be, s a bevont táblát arany vagy ezüst díszítésekkel, mesteri ötvösmunkákkal látták el. A díszekbe még drágaköveket, ametisztet, rubint, zafírt is belefoglaltak.”	
„A kódex valóságos műtárgy lett, amelyet tulajdonosa mérhetetlenül nagy becsben tartott.”	
„Később nemcsak szerzetesek, hanem világi emberek is foglalkoztak kódexírással, mégpedig vagy ők maguk vállalták el egy-egy könyv elkészítését, vagy pedig valamelyik gazdag könyvgyűjtő szolgálatába léptek.”	

3 pont	
--------	--

6. A szöveg három nagyobb tematikus egységre bontható.

a) Adjon a szövegrész lényegét jól kifejező, legalább négy szóból álló címet az 1-3. bekezdés alkotta egységnek!

1 pont

b) A szöveg információi alapján egészítse ki a megfelelő szóval vagy kifejezéssel a második tartalmi egységből (4-6. bekezdés) készült kivonatot! Ügyeljen arra, hogy a kiegészítések eredményeként nyelvi szempontból is helytálló mondatok jöjjenek létre!

A kódexek másolása a középkorban előbb a szerzetesek, majd _____ feladata lett. Ez utóbbiak maguk is vállalkoztak egy-egy kódex elkészítésére, míg a szerzetesek _____ tagjaként szigorú munkamegosztás alapján végezték munkájukat. A _____ irányította és szervezte a szerzetesek munkáját. Tevékenységük eredményeként a kódexek valóságos műtárggyá váltak, hiszen a sorok közé illusztrációk kerültek, olykor a pergamenlapokat is vörös színűre festették, a borítót pedig arany, ezüst, sőt _____ tartalmazó díszítésekkel látták el. Nem meglepő tehát, hogy a könyveket tulajdonosuk gyakran _____.

5 pont

7. A szöveg számos információt tartalmaz a papirusz és a pergamen felhasználásáról, a kódexek történetéről. A szöveg alapján egészítse ki a hiányos táblázatot a papiruszokra, pergamenekre és kódexekre vonatkozó információkkal!

Ki / Kik?	Hol?	Mikor?	Mit csinált / csináltak?
II. Eumenész		Kr. e. 2. sz.	
		ókorban	Szövegeket másoltak.
Benedek-rendi szerzetesek		nincs adat	
	Buda		Házasságkötése után nagy lendületet kapott könyvgyűjtő szenvedélye.

4 pont

8. Mátyás király könyvtára az uralkodó nagyságát fejezte ki. Említsen meg öt különböző tényt, intézkedést, amelyeknek a segítségével Mátyás király a Bibliotheca Corviniana rangját emelte!

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

5 pont	
--------	--

9. Jelölje egyértelműen a helyes választ! Az egyik kérdésre két helyes válasz is adható.

a) Melyik válasz írja le a legpontosabban, milyen művek foglaltak helyet Mátyás király könyvtárában?

- A) hadászati és építészeti munkák
- B) egyházatyák és humanisták művei
- C) Horatius, Boccaccio, Vergilius munkái
- D) ókori írók, egyházi művek, humanisták írásai

b) Mikor kezdte el Mátyás gyűjteni könyvtára darabjait?

- A) Beatrixszel kötött házassága után
- B) uralkodása kezdetén
- C) megkoronázását követően
- D) uralkodása utolsó évtizedében

c) Mi a különbség a kódex és a mai könyv megjelenése között?

- A) A kódexekben általában volt lapszámozás.
- B) A mai könyvekben általában van lapszéli díszítés.
- C) A kódexekben a lap alján ún. őrszó segítette a tájékozódást.
- D) A mai könyvek esetében egy példány gyorsabban készül el.

4 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

Az alábbi két feladat közül az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

Fogalmazása 120-200 szó terjedelmű legyen!

Érvelés

„A sport nemcsak testnevelés, hanem a léleknek is a legerőteljesebb és legnemesebb nevelő eszköze. A sport fogalma azonban nem tévesztendő össze pusztán testi ügyességgel, a rekordhajhászással, a nyereségvadászással. [...] Az utóbbiaknak nemcsak hogy a sporthoz semmi közük, de a sportnak egyenesen ellenségei. A sport elsősorban szellemi fogalom. Egy sportcsapat a társadalomnak kicsinyített képe, a mérkőzés az életre való nemes küzdelem szimbóluma.” (Szent-Györgyi Albert „Az iskolai ifjúság testnevelése” című előadásának nyomán, 1930, részlet)

A sportolás két legfontosabb területe a versenysport és a szabadidősport. A versenysport célja lehet az élsport is, ami sok sportoló számára foglalkozás, esetleg karrierlehetőség. (Az élsporthoz tartoznak sportszakemberek, szakmai stábok, szponzorok és szurkolók is – így az élsportnak van gazdasági, szórakoztató szerepe is.) A szabadidősport az egészséges életmódra, a betegség megelőzésére, örömszerző tevékenység végzésére irányul.

A gyerekek versenysportolóvá válásával kapcsolatban sokféle vélemény, álláspont fogalmazódhat meg. Ön miben látja a fiatalok versenyszerű, rendszeres, szervezett sportolásának előnyeit vagy hátrányait? Fejtse ki erről álláspontját 3-5 érveléssel 120-200 szó terjedelemben! Érvei kapcsolódjanak a felvezető szöveg gondolataihoz is!

VAGY

Gyakorlati szövegalkotás

Közel másfél millió magyar embert korlátoznak egészségügyi problémák mindennapi tevékenységeik elvégzésében. 2018-ban a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a kifejezetten fogyatékkal élők száma Magyarországon 408 ezer volt. A fogyatékkal élők között vannak mozgásukban korlátozottak, gyengénlátók, nagyothallók, mentálisan sérültek. Ezek az emberek is szeretnék minél teljesebb értékű életet élni, és örülnek, ha nyitott, elfogadó és felelősen gondolkodó fiatalok ebben segítenek nekik.

Szervezzenek diákok összefogásával programot fogyatékkal élőknek!

A program legyen alacsony költségvetésű kellemes időtöltés, például kirándulás, tánc, mozgásos vagy zenés rendezvény, iskolai vagy iskolán kívüli kulturális műsor vagy más, örömteli esemény.

Írja meg hivatalos levélben a programtervet iskolája igazgatójának, és kérjen engedélyt a megvalósításra! Írása 120-200 szó terjedelmű legyen!

A levélben a következő címzési adatokat használja:

Igazgató: Kovács Péter

Az iskola címe: 1234 Kővár, Rezeda utca 2.

Aláírásként használhatja a saját nevét, de fiktív nevet is megadhat.

		pontszám	
		maximális	elért
Szövegértés		40	
Szövegalkotási feladat	Érvelés	10	
	Gyakorlati szövegalkotás	10	
Összesen		50	

dátum

javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
Szövegértés			
Szövegalkotási feladat	Érvelés		
	Gyakorlati szövegalkotás		

dátum

dátum

javító tanár

jegyző

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2020. május 4.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2020. május 4. 9:00

**II.
MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS**

Időtartam: 150 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Fontos tudnivalók

Válasszon ki és oldjon meg egy feladatot!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól!
A szövegbe is jegyzetelhet.

Ha a megoldott feladatban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót / szavakat húzza át, a helyesnek vélt szót / szavakat pedig írja le újra!

Fogalmazása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Eredményes munkát kívánunk!

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

Értelmezze Fekete István alkotását! Kifejtésében mutassa be a gyermek és a felnőttek világának ellentétét! Térjen ki a novella motívumainak (pl. kert, lopás) és elbeszélői szerkezetének sajátosságaira, szerepére a gyermeki világ elvesztésében!

Fogalmazása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Fekete István: *Tolvaj*

Az elhagyott kertre csak a konyhaablak nézett. Földje nyirkos volt, tele csalánnal és földibodzával. A ház salétromos fala mellett meztelencsigák mászkáltak, és a törött zsindelek alatt varangyok aludták nappali álmukat. Kerítése mellett ösztövé napraforgók nyújtogatták fejüket a nap felé, és a méhek csak déltájban mertek berepülni az öreg kertbe, mert két óriási diófa árnyékban tartott mindent, és hűvös volt alattuk még a legforróbb nyárban is.

Nagyon szerettem az elvadult kertet, mert nem járt benne senki, csak én, meg a katona, aki kutyaháton lovagolt a királylányért, meg Ali baba és a negyven rabló, aztán Robinson, Péntekkel és a többiek, akik eljöttek hozzám, mert a furcsa csendes, öreg kertben még szebb meséket lehetett mondani, mint amit könyveim tudtak róluk. Valamikor asztal állt a diófák alatt. Régen – mondják – valami uraságé volt a ház, aki cserépkorsóból itta a bort, és a parókiának hagyta mindenét, miután kiköltözött a temetőbe, hol még nagyobb volt a csendesség és béke, mint a vén kert álmodozó magányában.

Amikor Robinson már megunta a meséket, és a katona is elaludt, fejét patrontáskáira hajtva, úgy képzeltem, mintha megint lábra állna az összeroskadt asztal, és vén hajdú hozná fel a bort az uraságnak. A hajdú dolmánya¹ kopott volt már, és – nagy bánatomra sarkantyú sem pengett csizmáján – kopott az úr is, aki belekóstolt a borba, és azt mondta:

- Sok van még belőle, András?
- Bizony nem sok, uram.
- De nekünk még elég lesz?
- Nekünk még elég...

Aztán már csak a kriptaajtó tompa dübörgését hallottam, és a diófák susogásában mintha távolodó zsolozsmák² zendültek volna elhagyott temetők kakukkfűves országútján.

A kert pap nagybátyámé volt, aki mint regimentpáter³ ott volt Maglájnál,⁴ golyót kapott a lábába, medáliát a mellére, és mivel nem tudtam olyant kérni tőle, amit oda nem adott volna, a kertetérés nélkül egyszerűen elfoglaltam. Rozzant kapujában a negyven rabló örködött, míg én Ali babával, a katonával és Robinsonnal szórakoztam.

Nyáron nagy zöld hernyók pottyantak le a diófáról a földre, ősszel mókusok jöttek néha látogatóba, én pedig feketén maszatos kézzel szedtem az új diót, amelynek zöld héját néha úgy kellett lefaragni.

Egy ilyen csendes, őszi délután is elgondolkozva törögtem a diót. A falu mintha már álomra készülődött volna. Messze, valahonnét szekér zörgött hazafelé, és kukoricaszár füstje kóválygott a kertben, amikor valaki a szomszéd kerítése mellett elvisítja magát:

– Hej! Most megláthatik a papék! Nem a mi Kálmánunk lopja a diót, hanem a Pisti... Ugye... most csak ne bújjon el.

Hát igen. Éppen a katonát akartam megkérdezni, hogy miként is volt a dolog a királylánnyal, amikor a vénasszony éles sikoltása végigvágott a kerten, és én azonmód lehasaltam a bodza közé. Nemcsak lehasaltam, hanem négykézláb igyekeztem ki a kertből, az én kertemből, ahol – úgy látszik – loptam.

¹ Testhezálló, kabátszerű, férfi felsőruha.

² Naphoz és napszakhoz kötött ima.

³ Katonaságban szolgálatot teljesítő pap.

⁴ Kisváros Bosznia-Hercegovinában, csata helyszíne 1878-ban (a Monarchia Törökország elleni küzdelme során).

Eddig nem gondoltam rá, de most ezt mondta körülöttem minden. Megcsípett a csalán, megszúrta a tüske, az öregasszony hangja vijjogva kísért, és ezt dobogta a szívem is:

– Baj van. Loptál!

És akkor napokig nem mentem nagybátyámhoz; odahaza nem szóltak hozzám, és a faluban is elterjedt a híre, hogy én dézsmáltam a papék dióját. Végre nagybátyám megsokallta a dolgot. Átjött értem, kézen fogott, és így ballagtunk hozzá a kertbe, mely idegen lett nekem és minden bokra ellenség. Nagyokat lépett az öreg pap, mintha túl akart volna az egész ügyön lenni. Zöldre kopott reverendája suhogva csapkodott a gaz között, és amikor megálltunk, már tele volt a szemem könnyel.

– Szedtél, fiam, diót?

– Szedtem, de azt gondoltam...

– No mit...

– Hogy szabad. Hiszen máskor is... – megkapaszkodtam eres, fehér kezében – máskor is szedtem.

– Aztán most ki mondta, hogy nem szabad?

– Deres néni.

Az öreg ekkor felcsattant, hogy meghallják a szomszédban is.

– Hát a Deres néni a maga portáján kurjongasson. Ha én neked megengedtem, akkor az úgy van jól. Te itt nem lophatsz, mert a tied!

Amikor kiértünk a kertből, még hozzátette:

– ...de azért mindig szóljál előbb, kisfiam. No, eredj vissza, és szedj, amennyit akarsz.

Egyedül maradtam.

Visszanéztem a kertre, és nem kellett a dió, pedig a vén fák szolga módon integettek felém.

– Gyere, gyere, most már szabad...

Elfordultam. Nem kell! A bokrok sunyin lapultak, a napraforgók lehajtották fejüket, hogy arcukba ne lássak.

– Mi tudtuk. Mi nem hittük... Nem történt semmi. Gyere!

– Nem!

És soha többet nem mentem vissza a kertbe, mert hűtlen lett hozzám. Nyirkos földjén a szégyen bujkált, bokrai közt úr lett a gaz, és a vén diófák gazdátlanul kínálhatták a papírhéjú nagy gyümölcsüket vándormadaraknak, mókusoknak, mindenkinek.

Én pedig egyedül maradtam a katonával, aki kutyaháton lovagolt a királylányért, s a kutyának akkora volt a szeme, mint a malomkő. Ali babával, Robinsonnal és Péntekkel, mert csak ők, csak ők tudták egyedül, hogy engem loptak meg, mert enyém volt az öreg kert, enyém a mesék álma, amik ott születtek, enyém a rigófütytyű és a hulló levelek szárnycsapása, enyém volt ott minden, és – talán nem is loptak meg, mert – enyém még ma is.

*

Régi történet ez nagyon. Régen elfeledtem, de tegnap eszembe jutott.

Elgondolkozva ballagtam hazafelé, amikor mérges rikácsolásra kaptam fel hirtelen a fejem.

Gyerekek verték a diót egy utcára kihajló ágról, és valami vénség szidta a nebulókat, akik oda se füttyültek a szidásra, mintha a tulajdonos a világon se lett volna.

– Ha kijön az öreg – mondta az egyik –, úgy kupán vágom, hogy felfordul.

– Miért nem kértek, gyerekek, hiszen pár szem dióról van csak szó... – enyhítettem a hangulatot.

– Ettől, ettől a zsugori vén disznótól?...

– Ezeknek a csirkefogóknak... – tajtékzott az öreg.

Odébálltam. Mit tehettem volna? Régi ősök, régi diófák és régi emberek jutottak az eszembe, és arra gondoltam, hogy amíg az öregek meg akarnak tartani mindent és a fiatalok el akarnak venni mindent, nem lesz békesség a földön, és se öregnek, se fiatalnak nem marad az égvilágon – de semmije se.

Szövegekészítés:

Fekete István: *Karácsonyi látogatók*. Móra Könyvkiadó, 1989. (A novella az író életében nem jelent meg.)

VAGY

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉRTELMEZÉS

Értelmezze az alábbi költeményeket! Elemezze, hogy a vershelyzetektől az emberi kapcsolatokról szóló gondolatok megfogalmazásáig milyen szerkesztési, poétikai eljárásokkal jutnak el az alkotók! Összehasonlításában térjen ki a főbb motívumok szerepére, illetve a hangnemi (műfaji) sajátosságokra is!

Fogalmazása 400-800 szó terjedelmű legyen!

<p>Arany János: <i>Kertben</i></p> <p>Kertészkedem mélán, nyugodtan, Gyümölcsfáim közt bíbelek; Hozzám a tiszta kék magasból Egyes daruszó tévelyeg; Felém a kert gyepűin által Egy gerlice bűgása hat: Magános gerle a szomszédban – S ifjú nő, szemfödél alatt.</p> <p>Kevés ember jó látogatni, Az is csak elmegy hidegen: Látszik, hogy a halott szegény volt, Szegény s amellet idegen. Rokonait, ha van rokonja, Elnyelte széles e világ; Nem nyit be hozzá enyhe részvét, Legföljebb... a kíváncsiság.</p> <p>Műhely körül a bánatos férj Sohajtva jár, nyög nagyokat; Ide fehérlenek deszkái, Épen azok közt válogat. Amaz talán bölcső leendett, Menyegzős ágy eme darab: Belőlük elhunyt hitvesének Most, íme, koporsót farag.</p> <p>Siránkozik a kisdud árva, Amott sir öntudatlanul; Ha nő szegény, az életkönyvből Nehéz első betűt tanul! Ölében rázza egy cselédlyány, Duzzogva fel s alá megyen: „Sirj no, igazán sírj!” kiált rá, S megveri, hogy oka legyen.</p>	<p>Tóth Árpád: <i>Lélektől lélekig</i></p> <p>Állok az ablak mellett éjszaka, S a mérhetetlen messzeségen át Szemembe gyűjtöm össze egy szelid, Távol csillag remegő sugarát.</p> <p>Billió mérföldekről jött e fény, Jött a jeges, fekete és kopár Terek sötétjén lankadatlanul, S ki tudja, mennyi ezredéve már.</p> <p>Egy égi üzenet, mely végre most Hozzám talált, s szememben célhoz ért, S boldogan hal meg, amíg rácsukom Fáradt pillám koporsófödélét.</p> <p>Tanultam én, hogy általszűrve a Tudósok finom kristályműszerén, Bús földünkkel s bús testemmel rokon Elemekről ad hírt az égi fény.</p> <p>Magamba zárom, véremmé iszom, És csöndben és tűnődve figyelem, Mily ős bűt zokog a vérnek a fény, Földnek az ég, elemnek az elem?</p> <p>Tán fáj a csillagoknak a magány, A térbe szétszórt milljom árvaság? S hogy össze nem találunk már soha A jégen, éjen s messziségen át?</p> <p>Ó, csillag, mit sírsz! Messzebb te se vagy, Mint egymástól itt a földi szivek! A Szíriusz van tőlem távolabb Vagy egy-egy társam, jaj, ki mondja meg?</p>
--	--

<p>Kertészkedem mélán, nyugodtan, A fák sebeit kötözöm; Halotti ének csap fülembe... Eh, nékem ahhoz mi közöm! Nem volt rokon, jó ismerős sem; Kit érdekel a más sebe? Elég egy szívnek a magáé, Elég, csak azt köthesse be.</p> <p>Közönyös a világ... az élet Egy összezsúfolt táncterem, Sürög-forog, jő-megy a népség Be és ki, szünes-szüntelen. És a jövőket, távozókat Ki győzné mind köszönteni! Nagy részvétel, ha némelyikünk Az ismerőst... megismeri.</p> <p>Közönyös a világ... az ember Önző, falékony húsdarab, Mikép a hernyó, telhetetlen, Mindég <i>előre mász s – harap.</i> S ha elsöpört egy ivadékot Ama vén kertész, a halál, Más kél megint, ha nem rosszabb, de Nem is jobb a tavalyinál.</p> <p>(1851)</p>	<p>Ó, jaj, barátság, és jaj, szerelem! Ó, jaj, az út lélektől lélekig! Küldözzük a szem csüggedt sugarát, S köztünk a roppant, jeges úr lakik!</p> <p>(1923)</p>
--	--

Szövegközlések:

Arany János összes költeményei I. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 184-185. o.

Tóth Árpád összegyűjtött versei és versfordításai. Osiris Kiadó, Budapest, 2000. 185-186. o.

Értékelési szempontok		Elérhető pontszám	Elért pontszám
Tartalmi minőség		25	
Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
	Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	

Helyesírás	Hibapontok száma az II. összetevőben	
------------	--------------------------------------	--

Helyesírás	Hibapontok száma az I. és II. összetevőben	
	Vizsgapontok	

		pontszám		
		maximális	elért	
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés	40		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	10		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	25		
	Nyelvi minőség	Szövegszerkezet	5	
		Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	10	
		Összesen	15	
Helyesírás		8		
Íráskép		2		
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100		

_____ dátum

_____ javító tanár

		pontszáma egész számra kerekítve	
		elért	programba beírt
I. Szövegértés és érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás	Szövegértés		
	Érvelés vagy gyakorlati szövegalkotás		
II. Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség		
	Nyelvi minőség		
Helyesírás			
Íráskép			

_____ dátum

_____ dátum

_____ javító tanár

_____ jegyző